

עומק הפשט

בס"ד, יום ג' פרשת ויחי ח' טבת תשע"ח, מסכת
יבמות דף לה:

דיונים אקטואליים בסוגיות הנלמדות, לעורר לב
המעין, ואין לסמוך על הדברים הלכה למעשה.

גליון נושא:

'קיצור סדר חליצה'

פנינים

מעשה שהיה!

כ"ק האדמו"ר ה'בית ישראל' מגור זי"ע"א
נפטר בלי להשאיר זרע, לפני מלחמת העולם
השניה היו לו ילדים מזיווג ראשון אך כולם
נרצחו בשואה, ומפורש בגמ' (יבמות דף פז:)
שאם מתו הבנים, היבמה זקוקה לייבום
וחליצה. תכף אחר פטירתו הוכתר להנהגת
קהילת גור אחיו כ"ק האדמו"ר ה'לב שמחה'
זי"ע"א, כעבור זמן מועט מהפטירה חלץ
לאשתו של ה'בית ישראל' והתירה לשוק.
מעמד החליצה התקיים בנוכחות קהל, בבית
הדין בראשות הג"ר יצחק יעקב וכטפויגל זצ"ל
ראב"ד בית דין ירושלים (שהיה אז, מול
הכניסה לשטיבלאך 'ישועות יעקב' בשכונת
מאה שערים) ור"מ ישיבת מאה שערים (י.ז.ו.).

מסופר, שאחרי גמר החליצה, חששה
החולצת שמא אין זה דרך כבוד מה שירקה
בפני ה'לב שמחה', שבאותו זמן כבר הוכתר
למנהיג קהילת חסידי גור המונה אלפי
חסידים בארץ ובעולם, וביקשה החולצת
מחילה מהאדמו"ר!

וכתב על כך בספר חליצה כהלכתה (חלק ב
עמוד תלח), שלא ביקשה מחילה אלא לרווחא
דמילתא, אבל מצד הדין לא צריך לבקש
מחילה, ושום פוסק לא הזכיר בקשת מחילה
אחרי החליצה. וטעם הדבר, מאחר שכך סדר
המצוה אין בחליצה ויריקה חשש פגיעה
בכבוד האדמו"ר. וכעין מה שהורו הג"ר
שמואל הלוי ואזנר זצ"ל, והג"ר ניסים קרליץ
שליט"א, שמותר לבן להשתתף במעמד חליצה
לאביו, שאין זה בזיון לאב, כי כך הוא סדר
המצוה. ❖

פרטי מצות חליצה

כתוב בתורה: (סוף פרשת כי תצא, דברים
פרק כה פסוקים ה-י) כִּי יֵשְׁבוּ אֲחִים יַחְדָּו
וַיָּמָת אֶחָד מֵהֶם וּבֵן אֵין לוֹ לֹא תִהְיֶה אִשְׁתּוֹ
הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זֶר יִבְמָה יָבֹא עָלֶיהָ
וּלְקַחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וַיִּבְמָה: וְהָיָה הַבְּכוֹר אֲשֶׁר
תֵּלֵד יָקוּם עַל שֵׁם אָחִיו הַמֵּת וְלֹא יִמָּחֶה שְׁמוֹ
מִיִּשְׂרָאֵל: וְאִם לֹא יִחַפֵּץ הָאִישׁ לְקַחַת אֶת
יִבְמָתוֹ וְעַלְתָּה יִבְמָתוֹ הַשְּׂעֵרָה אֶל הַזִּקְנִים
וְאָמְרָה מֵאֵן יִבְמִי לְהָקִים לְאָחִיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל
לֹא אָבָה יִבְמִי: וְקָרְאוּ לוֹ זִקְנֵי עִירוֹ וְדָבְרוּ
אֵלָיו וְעָמַד וְאָמַר לֹא חָפַצְתִּי לְקַחְתָּהּ: וּנְגַשָּׁה
יִבְמָתוֹ אֵלָיו לְעֵינֵי הַזִּקְנִים וְחָלְצָה נֶעְלָו מֵעַל
רִגְלוֹ וַיִּרְקֶה בְּפָנָיו וְעָנְתָה וְאָמְרָה כִּכָּה יַעֲשֶׂה
לְאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה אֶת בֵּית אָחִיו: וְנִקְרָא
שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל בֵּית חָלוּץ הַנֶּעֱלָ:

הקדמה: מצוות חליצה יש בה הרבה פרטי
דינים, המבוארים בגמ' (יבמות פרק יב, דפים
קא. - קו:), וברמב"ם (הלכות ייבום וחליצה
פרק ד), ובשו"ע (אבן העזר סימן קסט). בגמר
הסימן טרח השו"ע וכתב 'קיצור סדר
חליצה'. לאחר הרבה שנים הופיע 'סדר
חליצה בקצרה' למהר"מ (מוה"ר מיכל ב"ר
יוזפ' דיין בקראקא בעל 'סדר גיטין', נדפס
לראשונה לפני 348 שנה בשנת תל), בשו"ע
שהודפס מחדש מופיע בסוף הסימן סדר
חליצה של המהר"מ, בתוספת הגהות של
הפתחי תשובה.

1. קיצור הדברים

בשנת תשס"ב הופיע סדר חליצה למהר"מ
עם ביאור בית אחיו מאת הג"ר דוד קניג
שליט"א מומחה מופלא בנושא החליצה.
בהקדמה (עמוד יא) הוא מסביר, שרבינו

המהר"ם חיבר - גם סדר הגט וגם סדר החליצה, ובעוד שסדר הגט זכה לכמה פירושים, ובייחוד הספר המקיף קב ונקי. הרי סדר החליצה לא זכה לשום פירוש, ועל כן נכנסתי לעובי הקורה, לכתוב פירוש קצר ומתמצת.

בשנת תשס"ט הופיע על ידי מכון 'אוצר הפוסקים' מהדורה מתוקנת של הספר **חליצה כהלכתה** (ב' חלקים, יותר מ-1000 עמודים), להג"ר **יחזקאל אהרן שוורץ שליט"א** לבירור כל דיני החליצה, ושם מופיע (חלק ב עמוד שיז) 'סדר חליצה להלכה ולמעשה' באופן ברור ובהיר, חלק ניכר מהדברים שיובאו להלן. מקורו שם.

תקציר: בגיליון זה (מספר 144 ויחי תשע"ח), ננסה להציג על קצה המזלג את עיקרי התהליך של 'סדר חליצה', ההכנות שקודם החליצה, מעמד החליצה עצמו, הפרטים שאחרי החליצה. הגיליון הבא (מספר 145 שמות תשע"ח) יעסוק אי"ה בצורת ה'נעל' של החליצה.

2. ההכנות יום לפני החליצה

קביעת מקום: מבררים שהיבם והיבמה גדולים, ושעברו 92 יום מיום מיתת האח, כמבואר בגמ' (יבמות דף מג.) שצריך לוודא שהחולצת אינה מעוברת. בין מנחה למעריב ביום שלפני החליצה, קובעים הדיינים מקום, שבו יתקיים מעמד החליצה.

הנעל והרגל: נעל של חליצה היא של רגל ימין, וצריך הרב או שלוחו להכין את הנעל, ולבדוק שתהיה תואמת לרגלו. איטר, צריך לחלוץ גם נעל ימין וגם נעל שמאל. בודקים את היבם האם הוא איטר רגל, לפי איזה רגל עוקר תחילה, ואם עוקר כל פעם רגל אחרת, יאמר לו הרב לבעוט ברגלו, או לעלות על כסא, או ללבוש נעליו, ורואים אם הוא מתחיל קודם ברגל ימין או ברגל שמאל. ואם גם בזה עושה כל פעם בצד אחר, נחשב כשולט בשתי הרגלים, וחולץ בימין כל אדם.

לאחר מכן, רוחץ השליח בית דין היטב את רגל היבם, גוזז את צפרניו, ומסיר בסכין כל לכלוך, כדי שהרגל תהיה נקיה, ויהיה קל לרחוץ אותה בזמן החליצה.

הכנת היבמין: מלמד את היבמה, לומר 'לא אָבָה יַבְמִי' בנשימה אחת, ואת היבם לומר 'לא חֲפָצְתִּי לְקַחְתָּהּ' בנשימה אחת, ושיאמר 'לקחתה' במפיק ה"א. וצריך להזהיר אותה שלא לאכול או לשתות כלום ביום החליצה עד שתחלוץ, כדי שהרוק לא יהיה 'מחמת דבר אחר'. ושתכסה את פיה בצעיף כשתבוא לפני הדיינים, כדי שיהיה היכר, שלא תירק בפני היבם והדיינים, עד שיצוה עליה הרב לירוק, ואם לא תוכל שלא לירוק, תבליע את הרוק בצעיף שעל פיה, באופן שלא יראו שהרוק יוצא מפיה, וגם תעשה את זה שלא בפני היבם והדיינים. עוד צריך להזהיר אותה שלא תדבר הרבה מחר לפני החליצה, ושלא תנקר את שיניה עם קיסם לפני החליצה, כדי שלא יצא לה דם, ואז תירק דם במקום רוק.

3. הכנות ביום החליצה

א. החליצה נעשית בפני שלשה דיינים כשרים אפילו הדיוטות, ולכתחילה יהיו דיינים חשובים בראשות חכם העיר, ומוסיפים עוד שנים לפרסום הדבר. העדים והדיינים לא יהיו קרובים זה לזה, ולא ליבם והיבמה.

בנוסף לחמשת הדיינים, מביאים לפחות עוד חמשה אנשים כדי שיהיו עשרה אנשים; בשו"ע (סדר חליצה סעיף יג) מבואר שגם שני העדים והשמש מצטרפין לעשרה. וכתב בסדר חליצה למהר"ם (אות כ) שגם היבם מצטרף לעשרה. והערוך השלחן (סימן קסט סעיף ח) מחדש, שגם היבמה מצטרפת לעשרה.

מקובל בבתי הדין, שאין לדיין לערוך מעמד חליצה, אלא אם כן השתתף בעבר במעמד חליצה עם דיינים אחרים, שהשתתפו בעבר עם דיינים שיש להם מסורת מדורות קודמים, כי יש בזה הרבה פרטי דינים, והרי החליצה אינה מצויה, ויש הרבה פרטי דינים שמעכבים את ההיתר לשוק, ואם לא יבחינו הדיינים הרי זה חורבן לדורות.

ב. חמשת הדיינים יושבים במקום שאינו מקום החליצה, ואומר הרב 'המסדר חליצה' לשאר הדיינים בלשון הזה: 'נלך לחלוץ ליבמה פלונית בת פלוני, מיבם פלוני בן פלוני, במקום שקבענו

אתמול', ועומדים שלושת הדיינים, והולכים למקום החליצה, ואחריהם ילכו שני הדיינים הנוספים. שלשה דיינים מתיישבים על ספסל גדול באמצע, ושנים הנוספים בספסל אחר כנגדם.

ג. שמש בית הדין קורא ליבם וליבמה, שיבואו ויעמדו באמצע לפני הדיינים. היבמה באה תחילה ואחריה היבם, ועומדים לפני הדיינים. שאר הנוכחים, ישבו במרחק מהדיינים.

ד. היבם שם כובעו סמוך לעינו כמנהג האבלים, היבמה מתעטפת בצעיף כמנהג האבלות, ומכסה פיה בצעיף. הרב מזהיר אותה שלא תירוק עד שיאמר לה לרוק, ואם תהיה אנוסה לירוק, תבליע אותו בצעיף שעל פיה, ושלא בפני היבם והדיינים. וכן יזהירנה שוב שלא תדבר הרבה, וכן כל האזהרות שהזהיר אותה אתמול.

ה. הרב שואל את העדים, האם אתם יודעים שפלוגית בת פלונית זו, היתה אשת המת פלוני בן פלוני, ויאמרו העדים 'הן'. עוד ישאל אותם, האם מכירים אתם שפלוגי בן פלוני זה, הוא היבם, אחיו מן האב של פלוני בן פלוני המת, ויאמרו 'הן'. האם ידוע לכם שהיבם היה בעולמו של המת, שהיבם הוא גדול האחים, שהמת לא השאיר זרע, שעברו 92 יום ממיתת הבעל, שהיבם והיבמה גדולים, ויאמרו 'הן'.

ו. אחר כך הרב אומר ליבם והיבמה 'שבו', וישבו, ואומר אל היבם בלשון אשכנזי או בשפה של אותו מקום 'מה אתה מבקש', ומשיב לו באותה שפה 'באתי לחלוץ ליבמתי', ומזהיר את היבם והיבמה, שלא ישיבו פעמיים כן או פעמיים לא, אלא פעם אחת.

ז. לאחר מכן שואל את היבמה האם אכלה או שתתה היום, והיא עונה 'לאו', ובתענית ציבור לא צריך לשאול. וכן שואל אותה האם תרצה ליקח חליצה מהיבם הזה, ותאמר 'הן'. ואז יאמר להם הרב 'אם כן עמדו', ותעמוד היבמה לימין היבם.

ח. הרב אומר ליבם 'זאת יבמתך העומדת אצלך, אם תרצה ליבמה יבמה', ואם יש לו אשה, יאמר לו 'אף על פי שיש לך אשה מותר לך ליבמה, שאין בזה חרם רבינו גרשום, ולא שום תקנה לבטל מצוה דאורייתא', ויאמר היבם 'איני רוצה ליבמה'.

ט. הרב שואל את היבם 'תרצה לחלוץ לה', והיבם אומר 'אני רוצה לחלוץ לה, וליתן לה חליצה', והרב אומר 'כשתחלוץ לה, תכוין לפטור היבמה בחליצה זו', ויאמר 'הן'. ואומר ליבמה 'כשתקחי חליצה מן יבמך, תכוין עצמך לפטור בחליצה זו', ותאמר 'הן'.

4. מעשה החליצה

א. הרב אומר לשמש שיוליך את היבם ויוריד לו את נעל ימין, וירחץ את כל רגלו עד מעל השוק היטב במים חמים, שלא ידבק שום דבר בין האצבעות, ומגרר בסכין את העקב ואת המקומות שאינם נקיים, כדי שיהא נקי מכל טיט ולכלוך, ולא יהא חשש חציצה.

ב. אחר כך עוטף את הרגל בסדין או במטפחת, ובא לפני בית הדין ויושב ליד הרב, ויראו הדיינים שאין שום לכלוך וטיט שיהיה חציצה, תחת רגלו ועל רגלו ובין אצבעותיו, ויראו שהרגל והנעל נקיים. הרב מקנה ליבם את הנעל, על מנת שיחזירו לו בגמר החליצה. הרב מלביש את הנעל ברגל ימין של היבם, ורואה שהיא מכוונת בדיוק לגודל הרגל, והיבם דוחק את רגלו על הרצפה, עד שהעקב יהיה צמוד לנעל. [סדר לבישת וכריכת וחליצת המנעל יופיע בעז"ה בגיליון הבא, יחד עם ביאור צורת המנעל].

ג. היבם מגביה את בגדיו, והולך לפני הדיינים לפחות ארבע אמות, והדיינים רואים שהנעל מתאימה לו ויכול ללכת איתה, ושזו רגל ימין, ושהנעל אינה עולה מעל הברך.

ד. היבם חוזר אל הדיינים, ועומד ליד הקיר או עמוד או מדף, ובדרך כלל מצמידים מדף לקיר, והיבם נשען עליו כדי שיוכל לדחוק רגלו בקרקע, אבל לא ישען בכל הכוח, אלא כשיעור שאם ינטל המדף לא יפול.

ה. בכל מהלך החליצה, בקריאה, בחליצה וברקיקה, שלושת הדיינים והשנים הנוספים יושבים, והיבם והיבמה עומדים, ואם היבם חולה ואינו מסוגל לעמוד, יכול לחלוץ מיושב.

ו. כעת מקריא הרב ליבמה את הפסוק 'מֵאֵן יְבִמִי לְהָקִים לְאָחִיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל', ואומרת אחריו מילה במילה, ואומרת 'לא אָבָה יְבִמִי' בנשימה אחת, ושואל את היבם בלשון אשכנז, או בשפה המדוברת באותו מקום 'הבנת מה שאומרת יבמתך, שהיא קובלת שאינך רוצה ליבמה', ויאמר 'הן', ומקריא לו הרב ואומר אחריו את הפסוק 'לא חִפְּצָתִי לְקַחְתָּה' בנשימה אחת, 'לקחתה' במפיק ה"א.

ז. עכשיו הרב אומר ליבם 'דחוק רגלך לארץ, אך לא כל כך', כדי שתוכל היבמה להגביה את רגלו, ומצמיד היבם את עקבו ברצפה, ונשען על המדף לא לגמרי, אלא כשיעור שאם ינטל לא יפול, ואומר הרב ליבמה להתכופף, אבל בשום אופן לא לשבת על הברכיים, ומזהיר את חמשת הדיינים, שיראו את מעשה חליצת המנעל.

ח. יש להקפיד שלא יהיה טבעת על יד האשה, ושואל אותה הרב האם היא אטרת יד, ואומרת שאינה אטרת יד, וחולצת את הקשרים, ותופסת רגלו בידה השמאלית, ומגביהה אותה מהרצפה שתיפול הנעל מהעקב, וחולצת את כל הנעל בידה הימנית בלבד בלי סיוע היד השמאלית, ובלי סיוע היבם בידו או ברגלו, וזורקת את הנעל לרצפה, ושוב מרימה את הנעל וזורקת אותו למרחק.

5. היריקה וסיום המעמד

א. הרב אומר ליבמה לקבץ הרבה רוק אל פיה, ולא על ידי פיהוק ועיטוש, ובלי ליחה ודם, וגם לא תירק מים בעלמא רק רוק ממש, ושהרוק יבוא מעצמה, ואומר הרב לחמשת הדיינים, 'תראו את הרוק יוצא מפיה, ותסתכלו ברוק עד שיגיע לפני היבם לארץ'. האשה יורקת כדין לעיני הדיינים.

ב. כעת הרב מקרא ליבמה ואומרת אחריו מלה במילה, 'כָּכָה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה אֶת בֵּית אָחִיו. וְנִקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל, בֵּית חָלוּץ הַנֶּעַל' ומקרה לה עוד ב' פעמים 'בית חלוץ הנעל'. והדיינים וכל העומדים שם עונים ג' פעמים בקול רם 'חלוץ הנעל'.

ג. עכשיו אומר הרב ליבם, שיתן לו את נעל החליצה במתנה, ואומר היבם 'הן', ומגביהו הרב שלושה טפחים, ואומר שהוא זוכה בו בשביל יבם אחר.

ד. הדיינים מודיעים ליבמה שמותר לה להינשא מיד לכל אדם חוץ מכהן (כדין גרושה ולא כאלמנה). ואומרים כל חמשת הדיינים, 'יהי רצון שלא תבואנה עוד בנות ישראל, לא לידי חליצה ולא לידי יבום'.

ושמעתי מהג"ר דוד קניג שליט"א, שרק אחרי החליצה אומרים ליבמה שאסורה לכהן, אבל לפני החליצה אסור לומר ליבמה שהיתר החליצה מוגבל ואינו מתירה לכהן, שאז הוי שיור בחליצה, שהרי מדאוריתא חלוצה מותרת לכהן, ורק מדרבנן אסורה.

ה. בגמר החליצה הדיינים נעמדים, והרב מברך (בלי הזכרת שם ומלכות) 'ברוך אשר קידשנו במצותיו וחוקיו של אברהם אבינו'.

ו. מעיקר הדין אין חיוב ברכה, ולכן אומר ברכה זו בלי הזכרת שם ומלכות, ומברך אחרי החליצה ולא לפניו ולא צריך עובר לעשייתו. הראשונים מבארים מדוע לא מברכים על מצות חליצה; האבודרהם (בתחילת ספרו), ורבי יוסף בן פלט (בתשובתו לראב"ד), הובא בברכי יוסף (יורה דעה סימן שמא ס"ק ו) מסבירים, שזה 'מצוה הבאה בעבירה', שמבטל מצות יבום. הרשב"א (בתשובה סימן יח), מסביר שעיקר הייבום והחליצה משום 'פריה ורביה', ואשה אינה מצוה עליה. בתמים דעים (סימן קעט) מסביר שאין ברכה בדבר התלוי בדעת אחרים, ובחליצה צריך את הסכמת שניהם ובמעמד בית דין.

ז. לאחר החליצה נותנים ליבמה שטר מעשה בית דין. וזה לשונו; הננו מאשרים בזאת כי ביום בשבת יום לחדש שנת למנין שאנו מונין כאן בעיר חלץ בפנינו הרב בן למשפחת ת.ז ליבמתו בת למשפחת ת.ז אלמנת אחיו המנוח בן שנפטר ביום ולא השאיר אחריו זרע של קיימא, ומעתה הרי היא מותרת לכל אדם חוץ מכהן. ועל זה באנו על החתום - נאום דיין, נאום דיין, נאם דיין.

בשטר שיוצא חלות, כמו גט וכתובה, לא כותבים מספר זהות, אבל בשטר מעשה בית דין כותבים.

6. וְנִקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל...

פרסום: כתב בסדר חליצה של המהר"ם (אות יט) למחר בבוקר יכריזו בבית הכנסת או ברחוב שעכשיו יתנו חליצה. ובפחד יצחק לרבי משה חריף כתב 'ואם לא עשוהו לאחר שחרית יסתובב השמש כשהולכים לחלוץ, ויקרא לכל הציבור ואף לנשים והטף כדי לפרסם הדבר'. הרי שיש דין הכרזה, ושורשו בפסוק וְנִקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל בֵּית חָלוּץ הַנֶּעַל (דברים כה י), מכאן שמצוה לפרסם הדבר, ומוסיפים על הדיינים עד עשרה כדי לפרסם הדבר.

וכתב המרדכי (יבמות קיט) ונפסק בשו"ע (סדר חליצה אות ט, סדר חליצה למהר"ם טו) החליצה מצותה להיות בגובהה של עיר, כלומר במקום מפורסם כלשון הפסוק וְעָלְתָה יְבִמְתּוֹ הַשְּׁעָרָה (דברים כה ז). וכתב הכנסת הגדולה (סימן קסט הגהות בית יוסף יז) שנוהגים לחלוץ בחצר בית הכנסת. ומציין בספר החליצה כהלכתה (עמוד שכד), הרב אומר לשמש להכריז שלא יעשו שום חציפות, ולא יצקו במעמד החליצה, אלא כולם ישמעו ויראו.

סקרנים: והנה כאשר בית הדין עורך 'מעמד חליצה' במקום מפורסם או בחצר בית הכנסת, מתקהלים הרבה סקרנים שלא קשורים לאירוע, לראות במוחש את 'החליצה הלכה למעשה', ויש לדון האם יש כאן משום ביזיון ליבם והיבמה, כאשר יש יבמות שמפחד הבושות, טסים יחד עם היבם לעשות את החליצה במדינה מרוחקת שלא מכירים אותם. חלק טוענים שהם לא מבינים את הצד של 'בעד', וחלק טוענים שהם לא מבינים את הצד של 'נגד'. ובכן בשורות הבאות נציג את שני הצדדים, והבוחר יבחר.

7. נגד

כל מה ששנוי עליך אל תעשה לחברך, כמו שכולם מבינים שלא יפה להסתכל איך מטפלים בפצוע בתאונת דרכים, ואולי אפילו יש בזה איסור מצד הדין, משום 'היזק ראייה', כך גם לא ראוי לעמוד מתוך סקרנות ולהביט במעמד החליצה, התגודדות הסקרנים יוצרת מבוכה ובושה ואי נעימות לחולצת העומדת בדד בתוך הגברים, וכולם מתבוננים במעשיה, גם היבם לא מעוניין שיבואו, ומתבייש יותר כאשר יורקים בפניו בפני עם רב.

סקרן שמחייך וצוחק - כאשר החולצת לא מצליחה לירוק כדין וכדומה, זה סרך שפיכות דמים ואיסור דאורייתא חמור שמצער אלמנה ערירית, שלא יבוא! בשלמא סוטה שנסתרה חטאה ומגיע לה שיבזו אותה לעיני כל, אבל יבמה מה פשעה?

מספיק שיהיו שם עשרה אנשים, כפי שנדרש מצד דין הפרסום, כמבואר בשו"ע (סדר חליצה הקצר סעיף יג) מביאים עוד אנשים שיהיו בשעת החליצה, ולפחות חמשה, כדי שעם הדיינים יהיו עשרה, עכ"ד. ולא צריך להביא המון עם, שאין בזה ענין הלכתי, גם מה שהוזכר בפוסקים לעשותו בחצר בית הכנסת אחר שחרית, מדובר במעט אנשים, שבזמנם בתי כנסת היו קטנים ומתפלליהם מועטים. דין הפרסום מוטל על בית דין שמקיימים אותו כדין, והסקרנים לא צריכים לעזור להם. יש כאן חשש 'ביטול תורה', שקודם ילמדו היטב את כל סוגי חליצה עם כל הפוסקים, ואז יבואו לראות 'הלכה למעשה'.

8. בעד

טעות לחשוב שהחליצה הינה אירוע מבייש ומשפיל, החולצת לא עוברת שום עלבון, היא זוכה לקיים מצוה דאורייתא. את הפרטים של קיום המצווה קבעה התורה, ולא הדיינים, אין סיבה להרחיק את הסקרנים, אדרבה יש דין להזמין את כולם לראות, אף לנשים וטף. אם החולצת רוצה, היא יכולה להגיע בליווי חברותיה וקרובותיה שלא תתבייש, כמבואר במהרי"ל (מנהגי חליצה), ובסדר חליצה למהר"ם (אות מ).

החולצת אינה מתבזה, ולא מגיעה לידי מבוכה (כמו פצוע, או חולה), וכן לא נדרש ממנה לעשות דבר שיש בו גנאי. אמירת הפסוקים ודיוק בלשון אינם משפילים. אדרבה, מבואר במפרשים שמטרת היריקה היא לבייש את היבם על כך שאינו מייבמה, ולא אותה. גם במעמד 'החופה' ו'מצוה טאנץ'

הכלה עומדת בדד בין הגברים. כמו בכל מעמד נדיר וחשוב בבית הדין - מכירת חמץ, כתיבת פרוזבול, גירות, מתקהלים יהודים לראות, כך גם במעמד החליצה.

מבואר ברמ"א (סדר חליצה הקצר סעיף יג) ובכנסת הגדולה (סדר חליצה ס"ק כט) שלכן נהגו לחלוץ בשחרית אחרי התפילה כדי שיהא ברוב עם. אין להתחכם וצריך לקיים ההלכה כמו שכתוב, שכל הנוכחים יאמרו 'חלוץ הנעל'. התורה היא תורת חיים, ודרכיה דרכי נועם. ולא צריך לחפש חשבונות רבים...

סיכום הגיליון:

9. דינים העולים

מצות חליצה: מצות חליצה מתיר ליבמה להינשא לכל אדם חוץ מלכה, כדין גרושה ולא כאלמנה. במצות בחליצה נאמרו פרטים רבים, בירור והכנה, אמירת הפסוקים, צורת חליצת המנעל, אופן היריקה, כמבואר בפנים.

פרסום: מצוה לפרסם את מעמד החליצה, דכתיב וְנִקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל בֵּית חָלוּץ הַנֶּעֱלָ, וכל הנוכחים אומרים ג' פעמים 'חלוץ הנעל'. יש לדון האם ראוי לסקרנים להשתתף במעמד החליצה.

גנאי: מעמד החליצה נועד לבייש את היבם ולא את היבמה. היבמה אינה צריכה לבקש מחילה מהיבם, שכך סדר המצוה.

ברכה: אחרי החליצה מברכים בעמידה 'ברוך אשר קידשנו במצותיו וחוקיו של אברהם אבינו', אך בלי שם ומלכות ובלי עובר לעשייתו, מכמה טעמים שביארו הראשונים. ❖

'עומק הפשט'

נייד: 052-7687405 | פקס: 02-6507823 | 5047867@gmail.com

הנושא לשבוע הבא:

'נעל של חליצה' – יבמות דף לה:

אפשרות להנצחה; לע"נ, לרפ"ש, לישועה, וכדומה!

ניתן לשלוח - רעיונות ותיקונים, הוספות והערות, להגדיל תורה ולהאדירה.

אפשר לתרום עבור הוצאת הגיליונות בעמדות הממוחשבות של 'נדרים פלוס' ו'קהילות' ברחבי הארץ, תחת המדור 'קופות נוספות' לפי החיפוש: 'עומק הפשט'.
וכן בקו הצדקה 073-2757000 יש להקיש עבור קוד 1529.

הגיליון הוקדש

לע"נ הפעוטה מיכל

ע"ה בת יבדלחט"א

רבי יחיאל מרדכי

הכהן שליט"א נלב"ע

כט כסלו תשע"ח

ת.נ.צ.ב.ה.ר.י.ם

הגיליון הוקדש

לע"נ הגאון הצדיק

רבי מאיר בן רבי

יחיאל צבי הכהן

זצוק"ל

זלב"ע ח' טבת

ת.נ.צ.ב.ה.

